

Egy reneszánsz tudományos életpálya krónikája

BENCZE GYULA

Kiemelkedő és sikeres tudósok, feltalálók gyakran írnak visszaemlékezéseket, amelyek áttekintik pályájuk számukra legemlékezetesebb és legörömtelibb momentumait és felidéznek azokról a körülményeiről. Ilyen munkának indult Gyulai József akadémikus *Iffan – Éretten – Éltesen* című műve, amely azonban rendhagyó több tekintetben is.

Gyulai József akadémikus a magyarországi műszaki fizikai kutatások egyik kiemelkedő egyénisége. Szakterülete a félvezetők fizikája, valamint a modern anyagtudomány és nanotechnológia. Nevéhez fűződik a félvezetőkön és vékonyrétegeken alkalmazott ionimplantációs eljárások hazai meghonosítása, valamint neki is köszönhető, hogy az ionimplantációs adalékolás a fizikai tudomány kísérleti eszközből a félvezető-technológiában ipari eljárás lett.

A mű első felében Gyulai József professzor kollégája, Tóth László, a Debreceni Egyetem tanára, a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány Logisztikai és Gyártástechnológiai Intézetének korábbi igazgatója kérdéseire válaszolva idézi fel pályájának mozzanatait szinte „*nanoskálán*” személyes, azonban rendkívül szemléletes módon, hogy az olvasó szinte maga előtt látja az felidézett szereplőket, körülményeket és történelmi időket. A könyv fennmaradó része dokumentálja szinte egy személyzeti anyag pontosságával és részletességével a szerző életét, tudományos munkásságát, valamint egy terjedelmes fotógyűjteményt a visszaemlékezésekben szereplő személyekről, eseményekről és helyszínekről.

Erről az Epilógusban a következőket jegyzi meg: „*A Függelékben szereplő dokumentumok válogatását aszerint végeztem, hogy melyek okoztak különös örömet – ez nem jelenti azt, hogy a 'hivatalos' kitüntetésemre ne lennék büszke, de például az utódom által meglepetésként szervezett nemzetközi szimpózium, ahová jó néhány szakmai barátom is eljött – a saját költségén, nagyon messziről is – az életem egyik csúcspontjává vált. Ezért is tettünk be képeket az eseményről és az én köszöntőszavaim föléit.*”

Gyulai József sokat szerepelt már a médiában is, rendhagyó életpályája miatt. Sokat is lehet tudni róla, köszönhetően annak, hogy személyében ötvöződik a professzionális szintű természettudományos műveltség, valamint a zenei és humán tanulmányoknak eredményeképpen kialakult művészeti kreativitás – zenei, zeneszerzési és karmesteri tanulmányok után váltott a matematika és fizika megszokottabb területeire. Ez a visszaemlékezés azonban a Gyulai professzort már ismerők részére is tartalmaz újdonásokat, vagy részletesebben megvilágít egyes mozzanatokat.

Azok kedvéért, akik csak keveset tudnak Gyulai Józsefről, a könyv elolvasása előtt röviden annyit, hogy polgári családban nőtt fel, végzetes munkaszolgálatába bevonuló apja édesanyját arra kérte: „*Jóskának mindent adj meg, kiváltképpen a nyelvtudást!*” Ennek megfelelően, ahogy visszaemlékszik: „*Hároméve-*

sen már osztrák nevelőnőm volt, 5–6 évesen kezdtek el angolra taníttatni, egy nyáron elküldtek Szlovákiába nyelvet tanulni, szóval 9 évesen már több nyelven beszéltem”. Hódmezővásárhelyen, a híres Bethlen Gábor Gimnáziumban tanult, ahol tanára volt Németh László is. A gimnázium mellett zongorázni is tanult, valamint a szegedi Konzervatóriumban zeneszerzés szakra is járt. Felvételt nyert a budapesti Zeneakadémiára is, mivel karmester is szeretett volna lenni. A körülmények szerencsétlen (?) összejátszása miatt végül a szegedi tudományegyetem matematika-fizika szakára jelentkezett és szerzett tanári diplomát. Régi alma materében is tanított, majd Budó Ágoston fizikaprofesszor tanácsára a szegedi egyetemen a félvezetők kutatásával kezdett foglalkozni. Egy szentpétervári (leningrádi) és amerikai (kaliforniai) tanulmányút során kapcsolatba került a tudományterület vezető tudósaival és hamarosan a szakma kiemelkedő kutatójává vált. Itt most nincs mód e diadalút részletes ismertetésére, ami Széchenyi-díjhoz és akadémiai tagsághoz vezetett, ehhez el kell olvasni a könyvet.

Tóth László a következő rövid kérdéssel kezdi a dialógust: „*Kedves Barátom, Professzor Úr, Te, mint természettudós, biztosan el tudod fogadni azt, hogy az 'élet' mindig valahol, valahogyan, valamilyen körülmények között 'kezdődik' és egyszer véget is ér. Kérlek, beszélj, mesélj egy általad átélt, megélt élet kezdeteiről.*”

A rövid kérdésre hosszú válasz következik, amely bepillantást enged egy sikeres tudományos életpálya részleteibe. Tóth László meg is kérdezi a beszélgetés folyamán: „*Kiknek is szól ez a könyv? A 'nagyközönségnek' vagy a 'vájtfülűeknek'? Szerintem mindkét tábornak. Kérlek, mesélj most valamit a 'vájtfülűeknek'.*”

A könyvhöz rendhagyó módon tartozik egy audio-CD is, amelyről a szerző az Epilógusban a következőket mondja: „*Az, hogy a pályám kanyargósan indult, míg végül a műszaki területen állapodott meg, juttatta eszünkbe, hogy legyen egy audio-CD melléklete is a könyvnek. Ebbe a mellékletbe bevalogatott zenei és irodalmi próbálkozásaim előadóit hálás köszönet illeti, nevelik a belső borítón szerepelnek. Néhány különös történetet, verset magam mondok el.*”

Az irodalmi próbálkozások közül illusztrációként érdemes kiemelni az igen személyes hangvételű, 1958-ban született *Óda a legényéletemről* című verset, amelynek ihletője az alkotó házassága:

*Óh, te kedves kollégista lánycsapat,
amely ablakomnál
reggelente elhaladt
s kacagva kacsintott
szobám magányára fel,
sírjátok, nem látlak már titeket.
Óh, te kedves kék kabát,*

